

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อจะวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏในเชิงอรรถท้ายหน้า หรือรายการอ้างอิงท้ายบทความทางสังคมศาสตร์ ของวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ ที่พิมพ์โดยมหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่มีการเรียนการสอนทางสังคมศาสตร์ วารสารดังกล่าวได้แก่ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารธรรมศาสตร์ วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ วารสารรามคำแหง วารสารสังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยวารสารเหล่านี้ เป็นวารสารที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2526 รวม 3 ปี คิดเป็นจำนวน 52 ฉบับ

การคัดเลือกบทความจากวารสารทั้ง 52 ฉบับ เพื่อจำแนกตามสาขา ใช้หลักการแบ่งสาขาสังคมศาสตร์ของ สจ๊วต เชสส์ (Chase 1956: 21) จากบทความ 170 บทความ ที่คัดเลือกมา ปรากฏว่าเป็นบทความทางรัฐศาสตร์ 78 บทความ บทความทางเศรษฐศาสตร์ 48 บทความ บทความทางสังคมวิทยา 36 บทความ บทความทางจิตวิทยาสังคม 1 บทความ และบทความทางมานุษยวิทยา 7 บทความ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บทความส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปทางสาขารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยาเป็นหลัก การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมมุติฐานไว้ดังนี้

1. มีการอ้างอิง เอกสารประเภทหนังสือและวารสารมากกว่าเอกสารประเภทอื่น ๆ
2. มีการอ้างอิง เอกสารภาษาไทยมากกว่าเอกสารภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ
3. มีการอ้างอิง เอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี มากกว่าเอกสารที่มีอายุในช่วงอื่น ๆ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า มีการอ้างอิง เอกสารประเภทหนังสือและวารสารมากกว่า เอกสารประเภทอื่น ๆ จากการวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏในบทความทางสังคมศาสตร์

จากวารสารทางสังคมศาสตร์ภาษาไทยดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้ คือ หนังสือและวารสารเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากกว่าเอกสารประเภทอื่น ๆ กล่าวคือ หนังสือได้รับการอ้างอิงร้อยละ 49.89 วารสารได้รับการอ้างอิงร้อยละ 22.28 ที่เหลือร้อยละ 27.83 เป็นการอ้างอิงเอกสารประเภทอื่น ๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์รัฐบาล วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารอัดสำเนา หนังสือพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ และรายงานประจำปี ตามลำดับ นอกจากนี้ยังปรากฏว่าผู้เขียนบทความทุกสาขาวิชาอ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 1 ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศและในประเทศไทย เช่น งานวิจัยของไบรด์ส (Broadus 1971: 236-243) ไมร์ (Meier 1951, quoted in Navanitaya Intrama 1968: 24; Meier 1951 quoted in Broadus 1971: 236-242) ควินน์ (Quinn 1951, quoted in Broadus 1971: 236-242) จรินทร์ สกุลถาวร (2521: 21) และจิตรา ทับแสง (2518: 52-54) ซึ่งต่างรายงานผลการวิจัยตรงกันว่าหนังสือและวารสารเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด กล่าวคือ ไบรด์ส พบว่า หนังสือได้รับการอ้างอิงตั้งแต่ร้อยละ 30.9 ถึงร้อยละ 61.5 ส่วนไมร์พบว่า หนังสือได้รับการอ้างอิงมากที่สุดร้อยละ 57 รองลงมาได้แก่ วารสารได้รับการอ้างอิงร้อยละ 38 นอกนั้นอีกร้อยละ 5 เป็นเอกสารประเภทอื่น ๆ ควินน์พบว่า หนังสือได้รับการอ้างอิงมากที่สุดร้อยละ 45 ส่วนจรินทร์ สกุลถาวร พบว่า เอกสารประเภทหนังสือได้รับการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคือวารสาร แต่จิตรา ทับแสง พบว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ หนังสือทั่วไป รองลงมาคือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์การอ้างอิงจำแนกตามสาขาวิชา คือ สาขาวิชารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม และมานุษยวิทยา ผลปรากฏว่า บทความทางสังคมศาสตร์ทั้ง 5 สาขาวิชา ล้วนแต่อ้างอิงเอกสารประเภทหนังสือมากกว่าวารสาร ซึ่งผลการวิจัยตรงกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยบัท (Bath University 1979: 74-75) ที่พบว่า งานวิจัยทางสังคมศาสตร์จะอ้างอิงหนังสือและวารสารมากที่สุด โดยที่ถ้อยงานเขียนทางสังคมศาสตร์มีลักษณะ เนื้อหาโน้มเอียงไปทางมนุษยศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

สังคมวิทยา จะอ้างถึงหนังสือมากกว่าวารสาร แต่ถ้านงานเขียนมีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางวิทยาศาสตร์ เช่น จิตวิทยา สถิติ การศึกษา จะอ้างถึงวารสารมากกว่าหนังสือ

จากการวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง ผลสรุปได้ว่าบทความที่มีเนื้อหาทางสาขาวิชาใด จะอ้างเอกสารที่มีเนื้อหาในสาขานั้น ๆ และอ้างเอกสารที่มีเนื้อหาในสาขาวิชาอื่น ๆ เป็นส่วนน้อย เช่น

บทความทางรัฐศาสตร์ อ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางรัฐศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.93 รองลงมาอ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 22.83 ส่วนเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงน้อยที่สุดคือ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป และเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 0.15

บทความทางเศรษฐศาสตร์ อ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 56.70 รองลงมาอ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 14.17 ส่วนเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงน้อยที่สุดคือ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทวีปอเมริกา และเอกสารที่มีเนื้อหาทางจิตรศิลป์ ได้รับการอ้างอิงร้อยละ 0.11

บทความทางสังคมวิทยา อ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางสังคมวิทยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.74 รองลงมาอ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 27.69 ส่วนเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงน้อยที่สุดคือ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และเอกสารที่มีเนื้อหาทางแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 0.18

บทความทางมานุษยวิทยา อ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางมานุษยวิทยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.45 รองลงมาอ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางสังคมวิทยา คิดเป็นร้อยละ 21.98 ส่วนเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงน้อยที่สุดคือ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 0.86

สำหรับบทความทางจิตวิทยาสังคม มีลักษณะการอ้างอิงที่ต่างจากบทความสาขาอื่นคือ อ้างถึงเอกสารที่มีเนื้อหาทางสังคมศาสตร์ทั่วไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.85 รองลงมาอ้างเอกสารที่มีเนื้อหาทางรัฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ส่วนเนื้อหาหรือสาขาวิชา

ที่ได้รับการอ้างอิงถึงน้อยที่สุดคือ เอกสารที่มีเนื้อหาทางปรัชญา จิตวิทยา และเอกสารที่มีเนื้อหาทางสังคมวิทยา คิดเป็นร้อยละ 14.29 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บทความทางจิตวิทยาสังคมที่นำมาวิเคราะห์มีน้อยเกินไป คือ มีเพียง 1 บทความเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถให้ผลที่เป็นข้อสรุปรวมในการวิจัยนี้ได้

ผลการวิเคราะห์ที่ตรงกับงานวิจัยของไบรด์ส (Broadus 1971: 236-243) และอารีย์ ชินวัทนา (2524: 31) ที่พบตรงกันว่า งานเขียนในสาขาใดก็จะอ้างอิงถึงเอกสารภายในสาขานั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ หรืออ้างอิงถึงเอกสารที่มีเนื้อหาในสาขานั้นและสาขาอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์ มากกว่าจะอ้างอิงถึงเอกสารในสาขาที่ไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว เช่น เอิร์ลและวิกเคอร์ลี (Earle Vickerly 1969: 123-141) พบว่า งานเขียนทางสังคมศาสตร์จะอ้างอิงถึงเอกสารทางสังคมศาสตร์ร้อยละ 58 อ้างถึงสาขาอื่น ๆ ร้อยละ 42 ส่วน สจ๊วต (Stewart 1970: 321-353) ซึ่งได้ศึกษาการอ้างอิงเฉพาะสาขารัฐศาสตร์จากหนังสือรัฐศาสตร์ พบว่า เอกสารทางสาขารัฐศาสตร์ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาเป็น เอกสารสาขาอื่น ๆ ที่มีพิมพ์ค่อนข้างใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยของไบรด์ส (Broadus 1971: 236-243) พบว่า มีงานวิจัยบางรายการเท่านั้นที่ผลการวิจัยแตกต่างไปจากผลการวิจัยดังกล่าวแล้วข้างต้น กล่าวคือ งานวิจัยทางสังคมวิทยาที่ใช้หนังสือเป็นหน่วยวิเคราะห์ จะอ้างอิงถึงเอกสารในสาขาสังคมวิทยาน้อยมากเพียงร้อยละ 16.8 ขณะที่งานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้วารสารเป็นหน่วยวิเคราะห์ กลับอ้างอิงถึงเอกสารในสาขาเศรษฐศาสตร์มากที่สุดถึงร้อยละ 72.3

จากผลการวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏว่าหนังสือได้รับการอ้างอิงถึงสูงสุด รองลงมาคือวารสาร ย่อมแสดงให้เห็นว่า หนังสือยังเป็นเอกสารที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้าทางสาขาสังคมศาสตร์อยู่มาก เพราะข้อมูลต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ในหนังสือเป็นข้อมูลหลักที่ผ่านการศึกษาค้นคว้ามาระยะหนึ่งแล้วจึงนำมาพิมพ์เป็นหนังสือ ข้อมูลเหล่านี้จึงไม่ล้าสมัยและยังมีผู้ใช้ศึกษาค้นคว้ากันอยู่ แต่ถ้าเป็นข้อมูลใหม่ที่เพิ่งค้นพบก็จะตีพิมพ์ลงในวารสาร ดังนั้นนักสังคมศาสตร์จึงนิยมใช้หนังสือและวารสารประกอบการศึกษาค้นคว้าและวิจัย และจากการศึกษาขอบเขตเนื้อหาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงและปรากฏว่า เอกสารที่มีเนื้อหาทางสังคมศาสตร์ได้รับการอ้างอิงถึง

สูงสุด โดยที่ผู้เขียนบทความสาขาวิชาใดมักจะอ้างเอกสารที่มีเนื้อหาในสาขานั้น ๆ มากที่สุด และยังอ้างถึงเอกสารในสาขาอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์อีกด้วย ผลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาขาค่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ว่ามีแนวโน้มจะเป็นสหสาขาวิชา (Inter-disciplinary) โดยที่ไม่ว่าสาขาวิชาใดเป็นสาขาวิชาหลัก ก็จะมีพื้นฐานสาขาวิชาอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์เกี่ยวข้องอยู่บ้าง

จากสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า บทความทางสังคมศาสตร์มีการอ้างถึงเอกสารภาษาไทยมากกว่าเอกสารภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อนี้ กล่าวคือ การวิจัยกลับพบว่าเอกสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างถึงสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 60.00 เอกสารภาษาไทยได้รับการอ้างถึงรองลงมา คือร้อยละ 38.01 และเอกสารภาษาอื่น ๆ ได้รับการอ้างถึงร้อยละ 1.99 ผลการวิจัยนอกจากจะไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ยังขัดกับหลักการอ้างถึงที่ว่า เอกสารที่เขียนเป็นภาษาไทย มักอ้างถึงเอกสารที่เขียนเป็นภาษาเดียวกันนั้น กล่าวคือ ถ้างานเขียนเป็นภาษาไทย ก็มักจะอ้างถึงงานที่เขียนเป็นภาษาไทยด้วยกัน หรืองานเขียนเป็นภาษาอังกฤษจะอ้างเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษมากที่สุด งานเขียนเป็นภาษาเยอรมันจะอ้างเอกสารภาษาเยอรมันมากที่สุด (Broadus 1971: 240) ดังนั้นจากการที่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานและหลักการอ้างถึง อาจเป็นเพราะว่า เอกสารภาษาไทยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ไม่มากนัก นักวิชาการไทยยังผลิตเอกสารที่เป็นภาษาไทยออกเผยแพร่ไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ประกอบกับมีนักวิชาการไทยหรือนักเขียนไทยบางคนคุ้นเคยกับการใช้เอกสารภาษาต่างประเทศตั้งแต่สมัยยังศึกษาอยู่ และยังคงใช้อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ จากงานวิจัยของไบรด์ส (Broadus 1971: 236-243) พบว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด คือ ร้อยละ 89.4 ถึงร้อยละ 93.3 ตามลำดับ บอว์กแมน (Baughman 1974: 293-308) พบว่า หนังสือและวารสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างถึงร้อยละ 93.97 และร้อยละ 97.03 เอิร์ลและวิกเคอร์ลี (Earle Vickerly 1969: 123-141) พบว่า เอกสารที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษได้รับการอ้างถึงร้อยละ 89 ขณะที่เอกสารภาษาอื่น ๆ อีก 6 ภาษา ได้รับการอ้างถึงรวมร้อยละ 11 นักวิจัยดังกล่าวต่างสรุปตรงกันว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด และแม้แต่งานวิจัยในประเทศไทย เช่น งานวิจัยของจรินทร์ สกฤตถาวร (2525: 21) อารีย์ ชื่นวัฒนา

(2524: 89) ต่างสรุปตรงกันว่า เอกสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงมากกว่าเอกสารภาษาไทย และเป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษาว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลในการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนในปีหนึ่ง ๆ นั้น สิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษได้รับการผลิตออกมาเป็นจำนวนสูงดังปรากฏตัวเลขใน Statistical Abstract of the United States ปี ค.ศ. 1981 ว่า มีการพิมพ์หนังสือภาษาอังกฤษถึง 48,793 รายชื่อ และวารสารที่พิมพ์ออกเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1981 ดังปรากฏใน Ulrich's International Periodical Directory มีจำนวนถึง 63,000 รายการ

เมื่อนำผลการวิจัยที่ปรากฏผลว่า มีผู้นิยมอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าเอกสารภาษาไทย มาพิจารณาพร้อมกับประเทศผู้ผลิตเอกสารที่มีผู้นิยมอ้างอิงมากที่สุด ผลกลับปรากฏว่า เอกสารต่าง ๆ ที่มีผู้นิยมอ้างอิงถึงเป็นเอกสารที่ผลิตในประเทศไทยร้อยละ 44.82 ขณะที่เอกสารภาษาอังกฤษที่ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกา มีผู้นิยมอ้างอิงร้อยละ 33.66 และที่ผลิตในประเทศสหราชอาณาจักร มีผู้นิยมอ้างอิงร้อยละ 16.24 รวมเป็นเอกสารภาษาอังกฤษที่ผลิตในต่างประเทศร้อยละ 49.9 ซึ่งผลไม่แตกต่างกัน การที่การอ้างอิงปรากฏว่าผู้เขียนนิยมอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ แต่เอกสารเหล่านี้เป็นเอกสารที่ดีพิมพ์ในประเทศและในต่างประเทศไม่ต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า มีนักวิชาการไทยบางคนเสนอผลงาน เช่น บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และงานค้นคว้าอื่น ๆ เป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพื่อให้งานของตนแพร่หลายและเป็นที่รู้จักของต่างประเทศมากยิ่งขึ้น และผลงานดังกล่าวได้มีผู้นำมาอ้างอิงในการเขียนบทความลงในวารสาร ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้สูงที่การอ้างอิงในงานเขียนต่าง ๆ จะใช้เอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าเอกสารภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ผลจึงปรากฏว่า เอกสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงสูงกว่าเอกสารภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่เมื่อศึกษาถึงประเทศผู้ผลิตเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง ผลการศึกษากลับปรากฏว่าไม่แตกต่างกันมากนัก

จากสมมุติฐานข้อ 3 ที่กำหนดว่า มีการอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี มากกว่าเอกสารที่มีอายุในช่วงอื่น ๆ ผลการศึกษาอายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงพบว่า เอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดร้อยละ 43.04 รองลงมาเป็นเอกสารที่มีอายุระหว่าง 6-10 ปี ได้รับการอ้างอิงร้อยละ 25.41 ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนสมมุติฐานข้อ 3 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้เอกสารใหม่ ๆ ในการเขียนบทความของผู้ใช้มากที่สุด

ในการอ้างอิงเอกสารใหม่และเก่า ลักษณะเนื้อหาของงานเขียนจะเป็นตัวกำหนด โดยเฉลี่ยพบว่า อัตราการอ้างอิงเอกสารใหม่ที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี จะปรากฏในสาขาวิทยาศาสตร์สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตามลำดับ (Brittain 1970: 130-133; MacRae 1969: 631) นอกจากนี้ผลการวิจัยอื่น ๆ ยังพบว่า งานเขียนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นงานเขียนทางสาขาสังคมศาสตร์ นิยมอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี กล่าวคือ เอิร์ลและวิกเคอร์ลี (Earle Vickerly 1969: 123-141) พบว่า อายุเฉลี่ยของเอกสารทางสังคมศาสตร์ที่ได้รับการอ้างอิงประมาณ 9 ปี ส่วนอายุของวารสารประมาณ 6 ปี บอว์กแมน (Baughman 1974: 293-308) พบว่า อายุเฉลี่ยของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงคือ 8 ปี ส่วนวารสารคือ 7.5 ปี ไบรด์ส (Broadus 1971: 236-243) พบว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงตั้งแต่ร้อยละ 45 ถึงร้อยละ 80 มีอายุไม่เกิน 10 ปี สำหรับไมร์ (Meier 1951, quoted in Navanitaya Intrama 1968: 24; Meier 1951, quoted in Broadus 1971: 236-242) พบว่า เอกสารทางสังคมวิทยาที่ได้รับการอ้างอิงมีอายุใกล้เคียงกับเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงในสาขาสังคมศาสตร์ คือ อายุไม่เกิน 10 ปี ควินน (Quinn 1951, quoted in Broadus 1971: 236-242) พบว่า อายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 57 มีอายุน้อยกว่า 10 ปี และจากผลการวิจัยของซลติซา สุทธินิรันดรกุล (2520: 103) พบว่า ผู้เขียนบทความอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี และ 10 ปี เป็นจำนวนสูง เมื่อนำผลการวิจัยของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงในสาขาสังคมศาสตร์มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยสาขาอื่น ๆ พบว่า งานเขียนในสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ส่วนใหญ่จะอ้างอิงเอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี และ 10 ปี (Garfield 1980: 42-48) แต่ในทางกลับกัน งานเขียนในสาขามนุษยศาสตร์ อายุเฉลี่ยของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงจะมากตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จนเป็นร้อย ๆ ปี (Jones, Chapman and Woods 1972: 140-141; Baker 1978: 191, 194)

แม้ผลการวิจัยจะปรากฏว่า เอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี และ 10 ปี ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดก็ตาม แต่เอกสารที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ก็ได้รับการอ้างอิงเป็นอันดับที่ 4 ถึงร้อยละ 9.94 ผลดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า เอกสารเก่ายังเป็นเอกสารที่มีค่าและยังมีผู้นิยมอ้างอิงอยู่เช่นกัน โดยอาจจะใช้สำหรับการศึกษาสังคมศาสตร์ในเชิงประวัติศาสตร์

เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้นผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเอกสารหรือบรรณารักษ์ จึงควรให้ความสนใจแก่เอกสารเหล่านี้พอสมควร

สำหรับการศึกษารายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดพบว่า วารสารที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นวารสารทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาย่อยของรัฐศาสตร์ วารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ได้รับการอ้างอิงร้อยละ 14.80 ของรายการการอ้างอิงทั้งหมด ส่วนวารสารภาษาต่างประเทศที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ Public Administration Review ซึ่งได้รับการอ้างอิงร้อยละ 8.23 ของรายการการอ้างอิงทั้งหมด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะบทความที่น่ามาวิเคราะห์เป็นบทความจากวารสารพัฒนบริหารศาสตร์ถึง 37 บทความ คิดเป็นร้อยละ 21.76 ของจำนวนบทความทั้งหมด นอกจากนี้สาเหตุที่มีการอ้างอิงวารสารพัฒนบริหารศาสตร์เป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะบทความที่น่ามาวิเคราะห์จากวารสารทั้ง 7 รายการปรากฏว่า เป็นบทความทางรัฐศาสตร์จำนวนสูงสุดคือ 78 บทความ คิดเป็นร้อยละ 45.88 ของบทความทั้งหมด นอกจากนี้ยังอาจเป็นเพราะผู้เขียนบทความสาขาใด มักจะอ้างอิงเอกสารที่มีเนื้อหาในสาขานั้น ๆ เป็นหลัก จึงมีความเป็นไปได้สูงที่วารสารทั้งสองรายการจะเป็นวารสารที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุด

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. วารสารบางรายการพิมพ์ออกเผยแพร่ล่าช้า เช่น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พิมพ์โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำให้ตัวประชากรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
2. ผู้เขียนบทความไม่ให้ความสำคัญแก่เอกสารอ้างอิงเท่าที่ควร จึงละเลยรายละเอียดทางบรรณานุกรม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องทิ้งรายการเอกสารอ้างอิงที่มีบรรณานุกรมไม่สมบูรณ์ไปบ้างบางส่วน
3. วารสารบางรายการพิมพ์ออกเผยแพร่ไม่มากนัก เช่น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พิมพ์โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น สังคมศาสตร์ พิมพ์โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พิมพ์โดยมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ จึงทำให้การ कामหาตัวเล่ม เพื่อนำใช้ในการวิจัย เป็นไปด้วยความลำบาก

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดหาเอกสาร เช่น หนังสือ และวารสารสาขาสังคมศาสตร์ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยผลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงถึงลักษณะของ เอกสารที่มีผู้นิยมใช้ประกอบการ เขียนบทความทางสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ
2. บรรณารักษ์ควรให้ความสำคัญในการจัดหาหนังสือและวารสารใหม่ ๆ เข้าห้องสมุด เพราะจากผลการวิจัย ผู้เขียนบทความนิยมอ้างอิงถึงหนังสือและวารสารอายุไม่เกิน 5 ปี และ 10 ปี
3. ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ จำเป็นต้องมีเอกสารทางสาขารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และประวัติศาสตร์ เป็นหลัก ทั้งนี้เพราะ เอกสารที่มีเนื้อหาในสาขาวิชาเหล่านี้ จะถูกอ้างอิงถึงในบทความทางสังคมศาสตร์ทุกสาขา
4. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนบทความนิยมใช้เอกสารที่พิมพ์ในประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร ดังนั้นบรรณารักษ์จึงควรให้ความสนใจ แก่เอกสารที่พิมพ์ในประเทศดังกล่าว เพิ่มมากขึ้น
5. บรรณารักษ์สามารถนำรายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างอิงสูงทั้งวารสารภาษาไทย และวารสารภาษาต่างประเทศ มาเป็นแนวทางในการจัดบริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด เช่น จัดทำ บรรณานุกรม สารระสังเขป ทำหน้าสารบัญ (current content) หมุนเวียนให้บริการ แก่ผู้ใช้ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก เอกสารได้ตรงกับ ความต้องการมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิเคราะห์การอ้างอิงในสาขาวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากสาขาสังคมศาสตร์ เพื่อให้ทราบแนวทางการใช้ทรัพยากรของผู้เขียนบทความในสาขาอื่น ๆ
2. ควรมีการวิเคราะห์การอ้างอิงวรรณกรรมในแต่ละศาสตร์ทั้งแขนงวิชา ทั้งนี้ เพื่อศึกษาการขยายตัว และศึกษาโครงสร้างของวรรณกรรมสาขานั้น ๆ
3. ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการวิเคราะห์การอ้างอิงกับการศึกษาการใช้ห้องสมุดโดยตรง และการศึกษาการอ้างอิงโดยใช้หน่วยวิเคราะห์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น หนังสือเล่ม เพราะจะช่วยให้การวิเคราะห์การอ้างอิงมีประสิทธิภาพ
4. ควรนำผลการวิเคราะห์การอ้างอิงแต่ละสาขาไปวิเคราะห์ต่อ เพื่อนำมาปรับปรุงทรัพยากรห้องสมุด และ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของเอกสารในแต่ละสาขาที่ผู้เขียนนิยมอ้างอิง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย